

RS AU § 109 Remiss. Betänkandet Vindkraft i havet – En övergång till ett auktionssystem (SOU 2024:89)

Ärendenummer: RS 2025/101

Arbetsutskottets förslag till regionstyrelsen

- Föreslaget yttrande inges till Klimat- och Näringsdepartementet.

Sammanfattning

Utredningens uppdrag var att analysera hur regelverket för användning av havsområden vid etablering av vindkraft kan förbättras och hur tillståndsprövningen av vindkraft i Sveriges ekonomiska zon kan bli mer effektiv och tydlig.

Betänkandet motiverar och föreslår att det redan från mitten av 2026 införs ett auktionssystem även för svenska havsområden, huvudsakligen med modell från Danmark. Ett par av motiven som anges är dessa:

Vilken projektör som tilldelas ensamrätt för ett område avgörs i ett transparent och konkurrensutsatt förfarande, som maximerar statens intäkt från koncessionsavgifter (eller minimerar statens kostnad för prissäkring om en sådan modell någon gång skulle väljas).

Planeringen skapar en större förutsägbarhet för det resterande elsystemet om var och när havsbaserad vindkraft kommer att uppföras, vilket undanröjer koordinationsproblem och underlättar elnäts- och energiplanering.

Marknaden ger en återkoppling redan vid auktionstillfället om huruvida marknadsförutsättningar bedöms föreligga för en exploatering.

Frågan om statlig prissäkring och liknande åtaganden ligger utanför utredningens direktiv, men utredaren finner det angeläget att det prövningssystem som föreslås är kompatibelt med sådana åtaganden, om regeringen skulle finna det önskvärt i framtiden att införa dem.

I betänkandet föreslås ett paket med regelförenklingar och därtill nödvändiga författningsändringar, främst gällande elnät i havet, för att införa auktionssystemet, ändringarna anges följa EU:s ramverk.

Vidare föreslås i betänkandet olika spår för dels befintliga projekt och dels för nytillkommande projekt.

Betänkandet anger också att ett helt marknadsbaserat auktionssystem sannolikt inte leder till byggnation. Trots att det inte ingick i utredningens direktiv att

föreslå finansiella stöd, så förordas i betänkandet, om byggnationen ska komma igång att tillstånd eller tillåtlighet ges till ett lämpligt urval av befintliga projekt och att för dem tillhandahålla statlig prissäkring eller liknande åtaganden.

Förvaltningens bedömning är att betänkandet visar både på svårigheterna att bygga havsbaserad vindkraft på marknadsvillkor och på problemen med att införa ett styrt förfarande på en i övrigt avreglerad energimarknad. Förslaget till regionstyrelsen är ändå att ställa sig bakom betänkandets förslag, med några tillägg bland annat att stödja förslaget om prissäkring för utvalda befintliga projekt, för att inte orsaka ett mångårigt totalstopp i utbyggnaden.

Bedömning

Förvaltningens bedömning är att i de prognoser för Sveriges framtida elbehov och eltillförsel som främst tas fram av Energimyndigheten, ingår dels ett behov av ökad framtida eltillförsel när el ersätter andra energislag, dels finns en stor post, från omkring mitten av 2030-talet och påföljande årtionde(n) när ett stort antal anläggningar för elproduktion bedöms falla för åldersstrecket. (På Gotland gäller detta dagens vindkraftverk.). Detta trots att det just nu inte råder brist på el och inte heller en prisnivå på el som motiverar nybyggnad. Men ändå behövs det redan nu ges förutsättningar för den utbyggnad som behövs om några år. Förvaltningens bedömning är att remitterat betänkande visar både på svårigheterna att bygga havsbaserad vindkraft på marknadsvillkor och på problemen med att införa ett styrt förfarande på en i övrigt avreglerad energimarknad. Betänkandet i sig ger inte stöd för att ett auktionsförfarande kommer att etableras under 2026. Förslaget till regionstyrelsen är ändå att ställa sig bakom betänkandets förslag, med följande tillägg: För att undvika att stopp för utbyggnaden i väntan på att auktionssystemet införs, ges stöd för förslaget att statlig prissäkring ges till de befintliga projekt som regeringen beviljar tillstånd under övergångstiden. Vidare påpekas att betänkandet saknar förslag på hur genomförd projektering i en redan avslagen tillståndsansökan kan komma att värderas och bedömas i en auktion.

En målbild för regionens energiplanering är att något eller några av de områden där det gavs ett avslag 2024, ändå kan komma att betraktas som lämpade för vindkraft, genom att den tekniska utvecklingen gått framåt ifråga om att möjliggöra samexistens mellan vindkraft, artskyddet och det militära försvaret.

Ärendets behandling under mötet

Ärendet föredras av Helena Andersson, ekostrateg och Malena Bendelin, enhetschef, regionstyrelseförvaltningen.

Ordförande ställer proposition på regionstyrelseförvaltningens förslag, med redaktionella ändringar, och finner att det bifalls.

Beslutsunderlag

Remiss. Betänkandet Vindkraft i havet – En övergång till ett auktionssystem
(SOU 2024:89), inkom 2025-01-11
Regionstyrelseförvaltningens tjänsteskrivelse 2025-03-12